СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 131. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок 10-го червня 1941. No. 131. Jersey City, N. J., Tuesday, June 10, 1941 VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

АРМІЯ РУШИЛА ДО СТРАЙКУЮЧОЇ ФАБРИКИ ЛІТАКІВ

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС. — З огляду на це, що страйкарі в фабриці літаків „Норт Америкен Авіейшен Ко." в Інґелвуд, Ка. не хотіли послухати президента Рузвелта і не припинили страйку, армія, в силі кількох тисяч вояків, рушила, щоб ту фабрику взяти під свій заряд. В останній хвили всі інші робітничі провідники, які знали, до чого це все може довести, пробували цей страйк полагодити і закликали місцевих страйкуючих робітничих провідників, щоб ті відразу страйк припинили. Щобільше, Франкенстін, голова автомобільної юнії, в склад якої входить льокаль юнії, який пішов на страйк, на припорученя головної екзекутиви К.П.О. викинув пятьох місцевих провідників, які не хотіли припинити страйку. Франкестін удався на місце страйку і пробував вигосити до страйкарів промови, але мала горстка талабурдників усадовилась недалеко нього і цілий час верещала так, що не дозволила йому докінчити промови.

Місцеві страйкуючі лідери це відносно нові і незнані в робітничім русі люди. Більшість з них не перевищає 30 літ життя. Деякі з них цілком не є фахівцями, а робили в фабриці найнижчі роботи. Проте вони розпоряджали грішми і впливами. Деякі з них, як вже передтим виказав комітет Даеса, були активними провідними членами в американській комуністичній партії. Беручи під увагу їх впертість далі продовжати страйк, хоч всі вищі робітничі провідники, до головної екзекутиви К.П.О. включно, накликають їх до замирення, виходить, що цей страйк дійсно викликаний з політичних мотивів, а саме, щоб припинити виріб воєнних літаків. Та фабрика має на 200 міліонів долярів замовлення.

РОЗКОЛ В К.П.О.

ВАШИНҐТОН. — Хоч головна екзекутива К. П. О. видала заклик до страйкарів в Інґелвуд, Ка. щоб ті припинили страйк, то проте не всі чільні провідники в Конґресі Промислових Орґанізаціях поділяють цей заклик. В К.П.О. на чільних становищах є багато комуністів і вони прямують до того, щоб ріжними страйками спинити кампанію національного зброєння. Вони натискають на голову К. П. О. Филипа Морея, щоб той йшов по тій лінії, яка корисна для комуністів. Супроти цього знавці кажуть, що вже в найближчих часах можна сподіватись, що боротьба внутрі К.П.О. між комуністичними і некомуністичними елементами вирине на верх.

ГЕПБЕРН ТАВРУЄ К.П.О.

ТОРОНТО. — Премієр канадійської провінції Онтаріо, Гепберн, в прилюдній промові гостро натаврував робітничу організацію, Конгрес Промислових Організацій, в склад якої входять ріжні юнії з кількома міліонами членів, що та організація в Канаді й Америці робить шкідливу роботу. Спинюючи кампанію зброєння і боєвої готовости в Америці й Канаді та організація фактично працює на користь диктаторських країв і на шкоду демократій.

СУД В СПРАВІ СТРАЙКУ НА „СОБВЕЯХ".

НЮ ЙОРК. — Судя Лойд Чорч, до якого звернувся заряд міста Ню Йорку з запитом, щоб він сказав, чи мають право робітники на нюйорських підземних залізницях домагатись таких самих юнійних прав, які вони мають в приватних заведеннях — відповів, що щоб відповісти на те питання, треба розпочати формальну судову розправу. Внаслідок того ця справа піде дійсно перед суд. Провідники юнії, які вибираються з кінцем цього місяця на страйк, заявили, що вони згодяться на судову розправу, але під услівям, що посадник Ля Ґвардія згодиться приняти те рішення як остаточне. Інакше, вони таки підуть на страйк.

СПУСТИЛИ НОВИЙ КОРАБЕЛЬ.

КЕМДЕН (Ню Джерзі). — З місцевих будівельних доків спустили на воду третього величезного боевого корабля, якого названо „Норт Дакота". Цей корабель має 35,000 тон містоти й узброєний наймодернішою зброєю. Дехто каже що він міцніший від недавно затопленого німецького корабля „Бісмарка". Секретар фльоти Накс виголосив при тім промову і сказав, що його завданням є радше охороняти мир краю, ніж занурити край в війну.

КОНГРЕС ЗАСТАНОВЛЯЄТЬСЯ НАД СТРАЙКАМИ.

ВАШИНҐТОН. — Страйк в Інґлвуд, Ка. настроїв конґресменів в той спосіб, що вони тепер далеко більше склонні дати президентови всі ті права, яких він домагається в цілі припинення страйків. Конгресмен Мей заявив, що законопроект, інспірований департаментом війни, на основі якого президент дістав би право конфіскати всего приватного майна американських громадян, тепер має більші шанси перейти в конґресі, ніж кілька днів тому.

СОЮЗОВИЙ ДЕНЬ У СТЕЙТІ КОНЕТИКАТ

Цеї неділі відбувся у Вест Гейвен, Конн., третій з ряду Союзовий День у цім стейті. Уже ранком почали збиратись союзовці в Менор Кор парку, щоб бути на Архиєрейській Службі Божій, яку відправив Преосв. Владика Кир Іван. Стейтовий Комітет відділів У. Н. Союзу повитав при вступі до парку Преосв. Владику по старому українському звичаю, хлібом і сіллю, а молодий союзовець Гіна виголосив привітну промову. Преосв. Владика, дякуючи на проповіді за цей привіт, сказав, що як його привитано хлібом і сіллю, так і він бажає, щоб ми всі мали того хліба завжди подостатком, а зокрема, щоб мав його український нарід, який, хоч замешкує найбагатшу землю в Европі, тепер голодний, обдертий та зрабований ворогами. У своїй проповіді Преосв. Владика звертався головно до родженої тут молоді, щоб вона осталася вірна свому обрядові, вірі та українському походженні, бо інакше вона не зможе служити добре Америці.

Пополудні відбулася програма, що складалася з хорових точок хору Бандурист під проводом місцевого дяковчителя п. Кісіля з танків молодих танцюристів з Бриджпорту і Ню Гейвен під управою п. А. Гіни, та з промов. Програмою проводив організатор У. Н. Союзу п. А. Маланчук.

Промовляючи Преос. Владика сказав, що поневолений український нарід чекає від нас помочі і оборони. Щоб ми могли як слід обороняти українське імя, то це може зробити тільки зорганізований голос американських українців, а головно родженої тут молоді. Такою організацією є тут в Америці церква, та народні установи, між якими видніє на першому місці Український Народний Союз. Тому ми повинні бути горді, належачи до цеї найстаршої і найбільшої народньої установи, У. Н. Союзу, який горнув нашу іміграцію до спільної праці для загального добра.

Головний секретар Д. Галичин представив осяги У. Н. Союзу за останні роки на союзовому і громадському полі, зазначуючи, що саме тепер у тих воєнних, критичних і тяжких часах, які ми переживаємо, члени У. Н. Союзу не виказують зневіри чи знеохоти, а якраз навпаки якнайбільшу працю, та активність. Успіх цеї праці був такий, що за 4 роки ми збільшили У. Н. Союз на 25 відсотків у членах, а на 32 відсотки в маєтку.

Адв. М. Пізнак у своїй промові англійською мовою згадав про ті десятки, а то й сотки ріжних організацій, які наша іміграція тут творила, а з яких тепер нема сліду. Остались тільки ті організації, що мали основу та ціль до існування. Маючи це на увазі, молодь не повинна витрачувати часу на творення того, що не є стале й постійне, а звернути всю свою енергію, час і працю на збільшення такої організації, як У. Н. Союз.

На кінець організатор А. Маланчук проголосив, скільки членів приєднали поодинокі відділи з нагоди Союзового Дня, зазначуючи, що хоч від конвенції було всього три тижні часу, то все таки за цей короткий час придбано кількадесять членів. До того причинились такі відділи: 421, 54, 59, 350 і 390.

На Дні було 1,200 учасників.

БРИТІЙЦІ Й „ВІЛЬНІ ФРАНЦУЗИ" ВЖЕ Є В СИРІЇ

Воєнна ситуація на Близькому Сході ускладнилася в дуже поважний спосіб, бо є така, що доводить до отвертої війни між Францією і Британією. Сталося це, чого надіяноєя від довшого часу: британці почали займати Сирію, над якою має мандат Франція. Британська армія наступає разом з армією „вільних французів", яких начальним командантом є, як відомо, ген. де Голь. Отсі армії наступають трьома шляхами, а крім того над берегами Сирії вже є нагромаджені більші морські сили Британії, що вже пробувала висадити дещо війська на беріг. Тому, що там є панцирники і кружляки, треба надіятись, що вони будуть бомбардувати сирійські пристані та облекшувати окупацію Сирії з боку моря. Британські літаки порозкидали по цілій Сирії летючки, якими обіцяно краєви і Лібанови повну незалежність. „Вільні французи" наступають в напрямі Дамаску і Бейруту. Можна догадуватись, що саме вони переберуть в Сирії владу в свої руки.

МАРШАЛ ПЕТЕН ВЗИВАЄ ДО ОБОРОНИ СИРІЇ

Маршал Петен вислав від уряду в Віші депешу до французького високого комісаря в Сирії, ген. Анрі Денца, якою взиває його боронити Сирію, а тим самим теж і „цілість французької імперії". Петен далі твердить, що в Сирії нема ні одного німецького вояка. Заразом уряд зголосив через свого амбасадора в Мадриді протест проти британського наступу на Сирію.

ІНВАЗІЯ. Цю радіову світлину, як каже німецька цензура, зняту на острові Креті, переслано бездротним телеграфом з Берліну до Америки. Вона представляє німецьких парашутистів, як вони щойно осіли на землю. Над ними інші ще в повітрі. По 12 днях боротьби такі парашутисти виперли англійців і греків з острова.

НАЦІСТИ СКИДАЮТЬ ВИНУ НА ЖИДІВ ЗА ПОГОЛОСКИ ПРО НАПАД НА УКРАЇНУ

БЕРН (Швайцарія). — Кореспондент часопису „Ню Йорк Таймс" подає зо Швайцарії дальші відомости щодо взновлених поголосок про похід Гітлера на Україну. Отже він каже, що офіційні націстівські кола заявили, що це неправда, що Гітлер мав би говорити про „совєтсько-німецькі відносини", чи подавати до відома „останню свою мирову пропозицію". Далі ті самі націстівські кола подають, що всі такі вісти, як теж їм подібні, розсівають по світі „жидівські торгівці війною". Тепер вони поспішились ще раз поширювати ті вісти з нагоди прибуття до Вашинґтону американського амбасадора Вайнента. Знову з інших боків кажуть, що таки мабуть є неправдива та поголоска, що Гітлер має проголосити „військовий союз Німеччини з СССР".

Нові поголоски про Україну.

До старих поголосок про Гітлера, Совети й Україну мала тепер надійти з Москви ще нова. Кореспондент згаданої вище газети подає, що зо Західньої України і Білоруси, себто з тих частин, що дістались під советську владу по розвалі Польщі, Совети мають виселювати населення на Сибір, щоб таким чином „зробити місце війську на великі маневри". Та сама поголоска з Москви говорить ще про великі вправи з машиновими крісами і протилетунськими гарматами проти армії, що „має наступати зо заходу".

З Латвії до Росії.

Знову з Риги доносять, що Совети переносять воєнну промисловість з Латвії в глиб Росії, щоб її забезпечити перед нападами ворога. Кажеться, що Совети памятають німецький плян нападу зо Східніх Прус через Литву, Естонію і Латвію, щоб відтяти Росію від Балтику, що малоб статись перед нападом Німеччини на Україну..

Скріплення границі.

А з Гельсинок доносять, що Совети скріплюють на скору руку границю від півночи аж до Карпат, до границь Мадярщини. І теж здовж Дністра і Прута аж до Одеси, в якій ще далі триває воєнний стан.

СИРІЯ ГОТОВА ДІСТАТИ ПОВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ.

ЛОНДОН. — Війна Британії з Німеччиною може принести добро Сирії й дати їй повну державну незалежність, бо таке проголосив ген. Жорж Катру, що командує військами „вільних французів", що ввійшли до Сирії. За те саме заявилася теж і Велика Британія. Ген. Вейвел, що командує британськими силами візвав французів в Сирії покинути уряд у Віші й піти до боротьби „проти гунів", що забрали дві третини Франції, а решту держать під своєю контролею. Сирії приобіцяно ще й негайні економічні користи. Наразі так є, що на сторону Британії перейшли вже деякі арабські племена, між ними те племя, що є найбільш войовниче і з яким французи мали найбільше клопоту. Назагал французи, як кажуть у Лондоні, не були люблені в Сирії.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ З „ВІЛЬНИМИ ФРАНЦУЗАМИ".

КАЇРО. — Ген. Катру заявив „вільним французам", що їхня перемога в Сирії запевнена, бо з ними є Британія і Злучені Держави Америки. В Сирії армія уряду Віші є слаба, зле виеквіпувана, а що найгірше: не має духа і під тим оглядом здеморалізована.

ВЕЙҐАН ГОТОВ ВІДІРВАТИСЬ.

БЕРН. — В Швайцарії дипльомати такої думки, що ген. Вейґан не піде на поміч французькій війську у Сирії, а навіть готов відлучити французьку Північну Африку цілковито від залежности від уряду в Віші.

ТУРЕЧЧИНА НЕВТРАЛЬНА.

АНКАРА. — Туреччина, як виглядає, ніби задоволена, що Британія рушилась. Але покищо заховується невтрально й займає вижидаюче становище. Вона певна, що британці не стрінуть в Сирії поважнішого опору, бо населення буде з ними.

ПОЛЬСЬКИЙ КОНТРТОРПЕДОВЕЦЬ І „БІСМАРК".

ЛОНДОН. — Польськкий контрторпедовець „Пйорун" перший доглянув німецького панцирника „Бісмарка" і дав про це знати та пустився плисти до нього, щоб його затягнути до боротьби. Таке подає британська адміраліція.

САБОТАЖ ЧИ ЩО ІНШЕ?

ЛОНДОН. — Московське радіо подало про вибух муніції в Смередово, недалеко Білгороду в Югославії. Наслідком вибуху мала згинути яка тисячка осіб.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

„ФЛІРТ"

Якийсь „диригент" підніс знову паличку, бо знову, як в польських так і московських ґазетах, загуло про похід Гітлера на Україну, про „українські леґіони", „українські офіцирські школи" і т. п. благодати, зіслані на український нарід з ласки Гітлера. Очевидно, що й тим разом нема в тому всьому нічогісенько нового. Є тільки те, що пускає у світ через свої пропаґандні бюра, час від часу, польський уряд, що перебуває на вигнанню у Лондоні. Є ще й інші чинники, що є проти визволення українського народу. Та ті вже здебільша передають те, що їм піддає пропаґанда, що є під контролею Москви. Очевидно, що годі поминути теж і націстівську пропаґанду, що зручно використовує оте вороже наставлення до справи визволення України і раз-у-раз жонглює „походом Гітлера на Україну", щоб тим прикривати інші німецькі воєнні пляни. Що так досі було, того хіба ніхто не заперечить. Та дивним дивом, хоч це таке важне, мало на це звертають увагу... А такі як нюйорський „Нови Свят" використовують це ще так, що пишуть про „німецько-український флірт". „Нови Свят" добачує цей флірт „всюди" на західньо-українських землях, що опинились під німецькою займанщиною. Отже, впроваджується до школи українську мову, виходить українська ґазета, повстає українська бібліотека — це вже „українсько-німецький флірт", це „ласка Гітлера". Так пише „Нови Свят".

Спитаємо: яка це ласка? Чи це, що на українській землі українська дитина може вчитись українською мовою і з української книжки є ласка? Ні Це не є ніяка ласка Гітлера, бо український нарід ніякої ласки від нього не потребує. Це тільки так склалися відносини, що не мусить бути доконче продовжувана на тих українських землях „глупота польських шовіністів", що будучи при владі не давали дозволу на українську школу, що заводили „лемківські букварі", що забирали населенню навіть церкву. Ми заявляли і заявляємо, що не погоджуємось з такою українською політикою, що числить на чужу ласку і чужу силу. Ніякий Гітлер, навіть якби і переміг в Европі, не дасть українському народови волі. Ту волю український нарід сам собі здобуде й своїми власними силами її вдержить. Але ми розуміємо, що наразі український нарід у неволі. Крім цього так складаються відносини, що на західньо-українські землі під німецькою окупацією втікли тисячі українських інтеліґентів і селян зпід большевиків. Їхнє положення трагічне, вони можуть бути кожної хвилини віддані назад у руки Сталіна. Отже, коли і є там „флірти", то не ті про які згадує „Нови Свят". Це не флірти Понятовских, чи пань Валевских. Ні навіть не такі як графа Вельопольського в Росії, чи Ґолуховских, Потоцьких і їм подібних в Австрії. До таких „флиртів" польських аристократів українці як селянська маса не є спосібні. Українці тільки пристосовуються чесно до реального життя так, як це робить селянин, який руководиться природнім інстинктом самозбереження.

БОРОТЬБА „КОНТИНЕНТІВ", СССР І УКРАЇНА

(Надіслане з Женеви, Швайцарія).

Зріст англо-американського співробітництва на протязі останніх місяців дав притоку заговорити в деякій пресі про „боротьбу Европи проти Америки", зглядно про інтервенцію в европейських справах таких держав, що находяться поза межами европейського суходолу. Знову большевицька пропаґанда поширює гасла московських можновладців про обєднання „світового пролетаріяту" в боротьбі проти імперіялістичної війни, що загрожує охопити цілий світ".

Боротьба націй.

Але чи так дійсно є? Чи дійсно ця війна має міжконтинентальний і космополітичний характер? На нашу думку та війна є таки війною націй, незалежно від того, чи вони живуть на тім самім суходолі, чи на ріжних.

Про одноцільність Европи говорити не можна, бо кожна з націй, державних і недержавних, провадить в тій чи іншій формі боротьбу за свої власні інтереси, за здійснення своїх власних національних завдань, цілком незалежно від того, яким робом мають бути вони здійснені, шляхом „інтервенції" позаевропейських держав в „европейських" справах, чи шляхом боротьби проти цеї „інтервенції". Формально не бере участи у війні досить поважна частина европейських держав, не бере в ній участи й фактично значна частина націй, а передусім поневолені нації СССР, що провадять боротьбу лише проти Московщини і дивляться на всі події сучасної війни лише з погляду інтересів цеї боротьби.

Коли деякі органи европейської преси говорять про інтервенцію англо-саських держав в европейських справах, то з значно більшим правом можна говорити про справжню інтервенцію комуністів, керованих з Европи, а саме з Москви, що до Европи зрештою належить найменше, як у Великобританії, так і в Злучених Державах Америки, як це доводять тамошні страйки. Швайцарські часописи вказують зрештою й на те, що японсько - московський пакт спонукав Японію поширити свій наступ в Хінах, отже причинився до поширення війни, яке Кремль бере так за зле іншим державам.

Боротьбою „континентів" війна не робиться й від того, що вона поширюється далі в Азії та в Африці. Це поширення залежить перед усім від стратегічних конечностей великої збройної боротьби поміж великодержавними націями, потрійним союзом з одного та англо-саськими державами з другого боку. Перевага британської фльоти примушує держави „осі" намагатися дістатися до життєвих центрів Британської Імперії, а насамперед до Суезького каналу і Єгипту сухим шляхом, себто через Туреччину. Найкращою ілюстрацією необхідности цього може служити той факт, що армії держав „осі", перемігши протягом трьох тижнів Югославію і Грецію, не можуть здобути за так довгий час малу фортецу Тобрук, бо не можуть перевезти до Африки тяжкої артилерії, яка моглаб поборювати британські панцирники і тяжкі гармати, що це місто боронять.

Чи і як пошириться війна?

Оскільки дальше поширення війни на самім европейськім суходолі є неминучим в ближчім часі, буде незабаром видно. Ризико втягнення Еспанії і Портуґалії до війни, моглоб бути для держав „осі" більшим ніж евентуальні користи з їх окупування, бо воно моглоб вплинути дуже некорисно на Бразилію та еспанські держави Південної Америки і перехилити їх цілковито на рік англо-саських держав. Подібну ролю одіґрають африканські кольонії Франції у відношенні до її неокупованої частини, боронячи її перед примусом брати хоч би пасивну участь у війні. Отже, коли европейська війна поширюється на інші континенти, то й деякі частини їх, в даним разі Південна Америка і французька північна Африка причиняються, хоч і як то може видаватися дивним, до деякого спинення її поширення в самій Европі. Зрештою здобуття Ґібральтару не моглоб замкнути Середземного моря доти, доки Суезький канал лишається вільним.

Невтральна преса вказує на численні познаки того, що війна має поширитися в найближчім часі не стільки на Африку, як на Азію, а саме на азійську Туреччину, при чім звертається увагу на евакуювання Царгороду, на переїзд британського війська через Ірак, на скріплення британської залоги в Палестині і т. і. Велике заінтересування викликає тактика турецького уряду та його відносини до Ірану і Іраку, злучених з Туреччиною умовою. Повідомленням про намір московського уряду напасти на Іран, щоб здобути шлях до Перської затоки, давати великої віри не варто. Поминаючи трудноші походу в цій гірській країні, що не має не лише залізничного получення, а й взагалі добрих шляхів, які Московщина ледви чи моглаб перебороти, не зважиться вона очевидно на збройний виступ проти Ірану, що міг би попровадити до війни проти Великобританії.

Росія і Німеччина.

Про можність збройного зударення поміж Московщиною та Німеччиною, про яке говориться не лише в невтральній пресі, а й в британськім парляменті, говорити конкретно тепер ще завчасно. Останні воєнні події, а зокрема окупування цілого Балкану збройними силами держав „осі" та правдоподібне поширення війни на Малу Азію з одного боку, примушують московських можновладців ще більш ніж раніше уникати збройного конфлікту з Німеччиною, а з другого боку утруднюють в крайній мірі вдержання „невтральности". Здобуття Лемноса і Самотраки замикає майже Дарданелі, відтинає Московщину від противників Німеччини і витворює таким чином становище, яке в значній мірі причинилося до остаточної поразки Росії в попередній війні. Поширенням війни на цілий Балкан, а особливо окупування Югославії, можуть дуже відемно вплинути на висліди майбутніх жнив та постачання збіжжя до Німеччини. Наслідком цього мусять збільшитися вимоги Берліну до Москви та може виникнути необхідність відокремити від Московщини родючі краї південної частини СССР, а в першу чергу Україну, коли московський уряд не буде в стані ці вимоги вдоволити.

Вага України, Білорусі й Кавказу.

Але така необхідність в часі війни може спонукати міродайні політичні кола Европи прийти до переконання, що ніякі перемоги зброї держав „осі" не можуть змінити факту залежности виживлення Европи від заокеанського довозу доки Україна, Білорусь, Північний Кавказ та інші національні землі СССР, що можуть бути при належній господарці шпіхлірами Европи, лишатимуться пашаликами московського імперіялізму. Осягнена Европою можливість виживитися в разі потреби збіжжям власного суходолу не потребує розуміється ані трохи зменшувати її господарські звязки з іншими частинами світу, які, як наприклад Канада, можуть управляти ріллю таньше, але ця можливість зменшиться, коли не усуне цілком ту залежність, а якою провадилось минулу і з якою провадиться сучасну війну за співпанування над морськими шляхами.

Зацікавлення Україною.

Чим далі поширюється війна по земній кулі, чим більше націй і держав беруть в ній безпосередню чи посередню, чинну чи пасивну участь, тим більше вони мусять бути зацікавлені й в розвязанні питання поневолених націй СССР з Україною на чолі, яке все частіше зявляється на сторінках европейської, тим часом головно невтральної, преси. Нема чого й казати про те, що українці не лише повинні йти назустріч цьому зацікавленню, а й будити та збільшувати його. Повинні мати готові, розважні і добре обґрунтовані фактами, документами і числами відповіди на всі питання дотичні України, які виникають і виникатимуть все частіше і все гостріше. Чим більше зростає число націй охоплених лихом і терпіннями війни, тим частіше і з тим більшим натиском треба їм нагадувати, що засадою і завданням Московщини було й є викликати й поширювати війну поміж „буржуазними" державами, та зясовувати ролю, яку відіграла Московщина у вибуху сучасної війни та яку відіграє далі в її дальшім поширенні.

Коли утворення самостійної української держави має безпосереднє значіння насамперед для Европи, то розбиття СССР, з меж якого провадиться чинність московського імперіялізму засобами комуністичної пропаґанди в цілім світі, має універсальне значіння. Тому поширення війни на інші континенти дає добру нагоду українцям на чужині, а головно в Америці, підкреслювати всюди протимосковський а тим самим і протикомуністичний характер української визвольної боротьби.

К. Волинський.

БОРЦІ ЗА СВОБОДУ

В першій половині вісімнадцятого віку прибув до Америки, яка тоді ще була британською кольонією, німецький еміґрант Петро Ценґер, чи, як його по англійськи називали — Зенґер. В Ню Йорку панував тоді всевладно англійський королівський представник Вилєм Косбі, який був типовим політичним деспотом. Він рядив краєм по своїй особистій вподобі, відмовляв квейкрам права голосу, а навіть втручався до судівництва й викидав тих суддів, що опирались його волі, а насаджував тих, які обіцювали йому сліпо виконувати його приказі.

Отож, цей німецький еміґрант Зенґер, що по фаху був друкарем, взявся друкувати тижневик під заголовком „Ди Ню Йорк Віклі Джорнал", і в ньому він виповів війну цьому політичному деспотові. Та скоро Зенґер попав у тюрму, куди запроторив його губернатор Косбі, під закидом, що той його злочинно очорнював його особу.

Але в обороні Зенґера станув знаменитий адвокат Гемілтон з Філядельфії і своєю красноріччивістю так захопив присяглих суддів, що вони увільнили Зенґера, хоч сам засідаючий суддя, наставник Косбіго, хотів Зенґера за всяку ціну засудити.

Тижневик Зенґера виходив далі і далі гаряче обстоював право ґазети висказувати свої критичні думки на суспільні справи, зокрема критики на тих осіб, в яких руках спочивав суспільний провід.

Критика це оздоровлююча річ. А люди, які стоять на провіднім становищі мусять бути виставлені на критику і на заваги. Ставши на якімсь публичнім становищі провідні особи набувають чимало нових прав, але також тратять деякі старі. Серед тих прав, що вони тратять, є і право заховання дискресії, яке має той громадянин, що не бажає висуватись на якесь публичне становище. Людина, стоячи на публичнім становищі, стає публичною власністю. Її вчинки кожний громадянин має право поставити під побільшаюче скло і висказати на них свої заваги. Він має право натаврувати те, що уважає за лихе і відкинути те, що уважає за помилкове. Коли таких незадоволених як він, багато нема то позиція даного провідника незахитана. Колиж таких є більшість, провідник мусить з тим числитись і відповідно до цього реаґувати: або переконати цю більшість, що вона милиться, а не він, або уступати.

Здушення свободи преси і свободи критики викликує нездорові прояви в житті кожної суспільности і те життя ступнево починає заникати.

Певно, що свобода слова і критики має і деякі недомагання. Тої свободи деякі люди надуживають. Щоб дістати більшість серед загалу дехто апелює до дешевих інстинктів, користуючись при тім демаґоґією. Проте ті недомагання є меншою небезпекою, ніж здавлення критики в засаді. Коли є свобода критики то з часом широкий загал таки зорієнтується в чім діло, публична опінія таки скристалізується і повернеться в бік правильних завдань і справжніх провідників. Колиж критика здавлена, то публична опінія не має змоги скристалізуватись й через те прибирає викривлені, нераз хоробливі, форми.

Американська суспільність зводила завзяті боротьби за свободу. Це не прийшло їй немов манна з неба. Бо в американській суспільности також були і є типи, нераз доброї волі, які прямують свідомо, а нераз несвідомо, до накинення своєї особистої волі решті загалу та хочуть стати в той спосіб диктаторами. Цю боротьбу ще й тепер часто представляють американські фільми, скріплюючи в той спосіб чуйність загалу. Ледви чи є в Америці хочби одна оселя, в якій не вибивався, чи не пробував вибитись, на перше місце якийсь чоловік, впроваджуючи тимсамим свій режим опертий не на абстрактнім законі, тільки на своїй особистій волі. Ті особи нещадно здавлювали голоси всякої критики і нищили тих, що стояли їм на перешкоді. Проти них нераз спрягалася ціла суспільність, щоб громадно зламати їх силу.

Тому саме й нині ми чуємо в Америці на кожному кроці напоминання, що свобода, наш нинішний спосіб життя, в якім кожний, що вибивається на публичне становище мусить підлягати публичній критиці, це не є якийсь вищий дар Бога, щось подібне до повітря, води, сонця, тільки щось, за що треба постійно боротись.

Щоб нагадати американцям дещо з цеї боротьби заряд церкви св. Павла в Бронксі, на подвірі якої заборонено було квейкрам в половині 18 віку свободу зборів і слова, побудував тепер памятник згадуючи на початку Петрови Зенґерови, який завзято боровся за свободу преси і який витворив в тім напрямку такий настрій, що закон про свободу преси втілено опісля в конституцію Злучених Держав Америки.

ІВАН ГОРИШІВСЬКИЙ.

СПІЛЬНИМИ СИЛАМИ

(ПЛЯН МАЙСТРА ДМИТРА)

Історична картина з життя львівського братства в XVII. в.

(2)

Тяжко було жити, і трудно було знайти якусь раду на цю несправедливість. Надія була тільки одна, — на короля: король стоїть високо понад усіма, для всіх добрий і справедливий — чей же він зглянеться на недолю міщан... Був такий справедливий король, Стефан Баторій.[2]) Він гостро брався до вельмож, карав мечем панських злочинців, і по містах хотів лад завести. Міщани грецької віри їздили до нього жалуватись, він прихильно справу розглянув, казав справедливість зробити, прислав свою постанову до маґістрату. Але хитрі львівські дуки дали собі раду й не думали його виконати. Все якісь вимівки й перешкоди знаходили, щоб не зробити того, що король казав.

І так справа затяглася на довгі роки. Наші міщани завзяті були, свого попуститися не хотіли. Майже щороку висилали до Варшави послів до всяких урядів, судів, трибуналів. Коштувало це багато, але гроша ніхто не шкодував: багатші дукати зі скринь витягали, бідні грошами громадську справу підпомагали. Правувалися з маґістратом, від суду до суду ходили, боронилися, як знали.

І тепер іще раз їздили до Варшави братчики Стрілецький і Бабич. Довго там у столичному місті вітали, нарешті додому вернулися. Але з їх слів було знати, що справа їм не пішла гаразд.

У братстві.

Вже сонце йшло до заходу, як старшина братства почала сходитися на раду. Кімната, де відбувалися сходини, була простора, ясна, пишно прибрана. До Львова часто приїжджали гості з далеких сторін, братство їх приймало, то й улаштувало свою домівку так, щоб кожний почувався добре й добру славу розносив про братство по світі. Вікна і двері мали довкола різьби з каміння: різьбар викував у камені прегарні зірки, квітки та листки. Різьблені були й бальки на стелі. У червоному світлі сонця, що заходило, видко було різнобарвне малювання, написи старовинним письмом, рік, коли дім збудовано — 1582. Із стелі звисав мідяний свічник у формі корони. Він блищав тепер як золото в сонячному промінні. Стіни були сірі, немальовані, але пообвішувані великими килимами перської роботи. Привозили їх львівські купці зі своїх мандрівок по Туреччині. Килими були грубі, пушисті, а на них предивні взори: невидані птиці, дивовижні звірі, картини з ловів, люди в чужосторонніх одягах. На стіні проти дверей висів великий образ Успення Богородиці — під цим імям була братська церква, і Успення було гербом і знаком братства на печатках, письмах і книгах. На інших стінах можна було бачити портрети опікунів і добродіїв братства. Із старого почорнілого образу дивився патріярх Єремія[3]), що дав братству перші права, — змальований у повній поставі, в довгій рясі, в широкому плащі на раменах, з широчезним капелюхом на голові, з мандрівничою палицею в руці. Поруч нього були портрети інших патріярхів, київських митрополитів, львівських єпископів. Увагу всіх звертало миле лице Макарія Тучапського,[4]) першого владики на обновленому львівському єпископстві. Він був міщанського роду й на високе місце вийшов із братства, яким усе опікувався. По другому боці висів портрет ченця, з худим, вузьким обличчям, з орлиним носом та вогнистими очима — Іван Вишенський, славний проповідник, що проживав на далекому Атоні у Греції, але все жив думками про рідну землю, часто писав до братства гарячі послання. Дальше йшли постаті князів Острозьких, що спільно з братством вели працю над освітою народу, вусаті й бородаті лиця молдавських воєводів і ціла низка міщанських портретів: Давид — купець, що перший фундував вежу Успенської церкви, Юрий Рогатинець, протектор братської школи, грек Константин Корнякт, що щедрою рукою підпомагав будову нової братської церкви, й багато заслужених старших братства.

Під покровом цих заслужених і славних людей засідала все рада братства, — сини і внуки тих, що поклали перші цеголки під будову могутньої міщанської організації.

(Дальше буде).

---

[2]) Стефан Баторій, польський король (1576—1586) — підпирав єзуїтський орден, боровся з магнатами, подовжував орґанізацію реєстрових козаків.

[3]) Єремія, царгородський патріярх (1572—1594), пробував 1588—89 на Україні, у боротьбі братств із вищим духовенством станув по боці братств, підтвердив привілеї львівського братства щодо контролі церковних порядків і життя духовенства.

[4]) Макарій Тучапський, православний львівський єпископ 1539—49.

НА РІЖНІ ТЕМИ

РОБІТНИКИ БЕЗ ОХОРОНИ.

Вестбрук Пеґлер, відомий „колюмніст", звертає увагу на службу, яку мала зробити „Американська Ґазетярська Ґілда". Мала це бути просто робітнича юнія умових робітників у ґазетах, зорґанізована для захорони інтересів цих робітників перед „економічними погромами", які на них правильно робили видавництва.

Чому саме мали би видавництва робити правильно „економічні погроми" на умових робітників у ґазетах, а не робітників, що складають або друкують ґазету?

Пеґлер показує нам всім відомий факт: складачі й друкарі мали свої юнії, які не дозволили би підприємцям зменшити заплату тим робітникам. Умові робітники в ґазетах такої орґанізації не мали й, як тільки заряд хотів ощадити гроші, він знижував їх заплату.

РОЗУМ НА ЗАВАДІ?

Чомуж саме редакційні сили не пішли відразу слідами інших газетних робітників і, чому редакційні письменники не зорґанізували собі відразу своєї юнії?

Це була би справді незвичайно цікава студія найти причину цього явища. На коріння його показує факт, що взагалі робітники, які працюють умово, звичайно пізніше бралися до організації, ніж фізичні робітники.

Та показати на те, що подібне існує деінде, ще не пояснення причини, Причину відай можна найти аж у наставленні багатьох людей до умової праці, як до праці, яка під кожним зглядом відріжняється від так званої фізичної праці. Вона вважається звичайно вищою працею. Людина, що нею займається, нібито сама є вища від людини, що займається „простою", тілесною, працею. Це нібито навіть не робітник, а пан або панок. Якжеж йому належати до робітничої юнії?

СТАНОВИЩЕ В СУСПІЛЬНОСТИ.

Питання суспільного становища людини підчеркує в своїй книжці про останніх імігрантів до Америки, себто політичних утікачів, д-р Ґерґарт Сенґер.

Малюючи всякі труднощі приноровлення цих звичайно вже старших людей до непривичних умовин в Америці, Сенґер вказує між іншим на велику вартість, яку політичний утікач звичайно привязує до суспільного становища. За приклад він подає німців, які, на його думку, звичайно привязують до цеї справи велике значіння. Він говорить про одного бувшого директора великого бизнесу, котрий нині в Америці служить післанцем у крамниці. Або про втікачку, що колись у Німеччині вчила природних наук у високих школах, а нині в Америці працює послугачкою в студентському домі при університеті. Щоправда, як Сенґер показує, ці люди терпіли би навіть, якби вони не були так привязані до суспільного становища, бо людина, що привикла до товариських зносин з освіченими людьми, звичайно не може найти вдоволення в товариських зносинах з неосвіченими, та все таки привязання до суспільного становища грає велику ролю в приноровленні до умовин.

Здається, що в кращому положенні під тим зглядом находяться москалі, які не привязують до суспільного становища такої ваги, як німці. Відомий свого часу в російських кругах політичний іміґрант Оберучев робив собі з того жарт, що він колись (за уряду Керенського) був ґенерал-ґубернатором, а в Америці удержувався з того, що його дружина піднаймала мешкання. Коли американський поліцай засалютував йому, як він ішов домів з пачкою закупів на снідання, і сказав ще: „Ґуд морнінґ, дженерел". Оберучев сказав: „Єс, дженерел: дженерел деливері!"

ПРИЗНАННЯ.

У книжці про директорів, що їх недавно видав Лоренс Фернсворт, між іншим відомий американських кореспондент Г. Р. Никербокер „малює" портрет Гітлера як „фірера" і каже, що „фірер" має нині в цілому світі велику славу. Він, мовляв, має певну здібність у такому великому ступні, що йому просто ніхто не може дорівняти.

Каже Никербокер, що Гітлер славний на весь світ зо своєї нещирости й що він перевищає інших політиків брехливістю.

Очевидно це не одинокі його „сильні пункти". Існуєж багато нещирих і обманців, які зовсім добре наслідують Гітлера в нещирости й брехливости, а все таки не мають того значіння, що Гітлер.

ПЕРЕЛОВИЛИ.

Запевняв Гітлер Джана Кодегія, бувшого американського дипльомата, що нині служить газетним кореспондентом, що це страшний і смішний абсурд посуджувати Гітлера за бажання наїхати на Америку.

Таж, говорив Гітлер, важко найти стільки кораблів, щоб перевезти до Америки стільки людей, скільки треба для успіху такого наїзду.

А скільки кораблів треба би, — питається один ґазетяр, — щоби вивезти з Америки тих, німецьких аґентів, що тут уже є?

ПРИЗНАННЯ ДЛЯ ГРЕЦЬКИХ ҐЕРОЇВ.

Люди ще відай не забули тих слів похвали для грецьких вояків, що билися по геройськи проти Німеччини, слів похвали, сказаних ніким іншим, як самим Гітлером.

Нині цей самий Гітлер казав грекам видати закон, що накладає кару смерти на кожного грека, котрий тепер займається военною діяльністю.

Котрий факт свідчить краще, про грецьке геройство: чи Гітлерова похвала, чи Гітлерова загроза?

ДОЛЯ ПОГРАНИЧЧА.

Німецький уряд накладає найріжніші обмеження на населення Альзасії: не дозволяє носити деяке накриття голови, що нагадує французів, говорити французькою мовою, слухати французького радія.

Німецькі націоналісти називали мешканців Альзасії німцями. Добувши її назад від Франції, вони були певні, що альзасці привитають прилучення до Німеччини як поворот до рідного краю. Коли населення поводилося так, гейби вони воліли французьку культуру, німці пустили в рух ріжні засоби насильства.

З часом альзасці може навикнуть до німецького накриття голови, до німецької мови й німецького радія. Що зроблять французи, як їм удасться відбити Альзасію назад від Німеччини?

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

УКРАЇНЦІ НЕ Є ВОРОЖИМИ ЧУЖИНЦЯМИ

Упродовж року я діставав багато листів від українців-горожан і негорожан Канади зо скаргами, що вони мусять реєструватись в державній поліції, давати відтиски пальців і час від часу голоситись на поліції. Були це скарги від людей, що давали свою поміч державі у военних заходах, часто батьків, що мали синів або братів в армії і зовсім справедливо, чулися ображені тим, коли поліція вважала їх за ворогів або неприхильно настроєних до держави, хоч вони ніколи такими не були.

Найбільше таких листів зо скаргами діставав я підчас засідання сойму в Реджайні цієї зими.

Цю справу я не міг піднести в соймі, бо вона належить до влади в Оттаві. Щоби тому непорозумінні зарадити; я листовно вдався зо справою до федеральних послів, щоби вони там в Оттаві порушили справу перед міністром судівництва Ляпойнтом. Писав до послів: А. Глинки, В. Токера, Ґреґорі, Бенса і Торсона. Вони ту справу піднесли перед міністром і результат був корисний, як повідомляє мене листом п. Торсон. Він також подає копію листа, якого він дістав від міністра. Ось лист до мене в тій справі від п. Торсона, датований 17. травня і копія листа до нього у тій для нас українців важній справі:

HOUSE OF COMMONS, CANADA

Ottawa, May 17, 1941.

O. Zerebko, Esq., M.L.A.
Blaine Lake,
Sask.

Dear Mr. Zerebko,

You will recall that recently you brought to my attention the rule requiring Ukrainians to register. I took this up with the Rt. Hon. Ernest Lapointe, Minister of Justice, and have pleasure in enclosing a copy of the letter which I received from him. I am glad to be able to give you this information.

Yours very truly,
J. T. Thorson.

В українському перекладі:

Дорогий Пане Жеребко!

„Пригадуєте собі, що недавно Ви звернули мені увагу на розпорядок, який вимагає від українців реєструватися. Я інтервеніював у Високодостойного Ернеста Ляпойнта, міністра судівництва, і з приємністю залучаю копію листа, отриманого від нього. Мені приємно, що можу дати Вам цю інформацію".

Ваш
Дж. Т. Торсон.

C 11-19-5

OFFICE OF THE MINISTER OF JUSTICE CANADA

Attawa, May 14, 1941.

J. T. Thorson, Esq., M.P.
Ottawa, Ontario.

Re: Ukrainian Registration.

Dear Mr. Thorson,

1. I have for acknowledgment your letter of the 6th instant in the above connection, and have to advise that Ukrainians are not subject to registration under the Defence of Canada Regulations.

2. The Registrar General of Alien Enemies informs me that the Local Registrars in some cases had difficulty in placing the Ukrainians in their correct category for registration because their naturalization certificates showed their former nationality as Austrian.

3. I am assured by the Registrar General that where it is found that a Ukrainian had registered under the aforementioned regulations, immediate steps are taken to cancel such registration.

Yours truly,
(Signed) "Ernst Lapointe"
Minister of Justice.

В українському перекладі:

Дорогий Пане Торсон!

1.—Мені доложено Вашого листа із 6 ц. м. в звязку з повижчою справою. Повідомляю Вас, що українці не підлягають реєстрації, приписаної Реґуляціями Оборони Канади.

2.—Головний Реєстратор Ворожих Чужинців повідомляє мене, що Льокальним Реєстраторам в деяких випадках трудно було поставити українців під їхню правильну катеґорію для реєстрації, тому, що натуралізаційні цертифікати подають їхню давніщу державну приналежність як австрійську.

3.—Головний Реєстратор запевнив мене, що там, де сталося таке, що українця зареєстровано на підставі вижчезгаданих реґуляцій, пороблено негайні кроки, щоб таку реєстрацію уневажнити.

Ваш
Ернест Ляпойнт,
міністер судівництва.

Українці, які реєструвалися на поліції, через те, що на їх паперах (грамотах) стояло, що вони австрійської державної приналежности, будуть тепер звільнені від такої реєстрації. Треба лише кожному зосібна, хто мав мельдуватись, зголоситись самому до офісу поліції і вияснити свою справу, покликаючись на лист міністра Ляпойнта. Лист датований 14. травня, 1941. під числом C 11-19-5.

Орест Жеребко.

У минулій світовій війні Канада вислала 418,000 вояків на боевий фронт. З того числа загинули в Франції 60,000.

ВПИСУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ І В ТАКИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧІТЬ ЇХ БУДУЧЧИНУ.

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БИЗНЕСМЕНІВ.

ВІЙНА ПОСУВАЄТЬСЯ НА СХІД. — Британські летуни зробили рейд на остров Родес (1), звідки німці возять війська до Аллепо й Тадмур (2) в Сирії. У відплату за британське бомбардування нафтових маґазинів у Бейруті (в Сирії), німці бомбардували Амман, у Трансйорданії (3). Війська держав осі зробили рейд на Александрію, важний порт у Єгипті (4).

МИСТЕЦЬКИЙ ВЕЧІР У ВАРШАВІ

Дня 23. лютого ц. р. відбувся при вщерть виповненій салі мистецький вечір, з якого дохід призначений на зимову допомогу. Програму мистецького вечора виповнили: сольо Ігора Іліча в супроводі фотепіяну (при фортепіяні інж. Радюкова); козачок п. Міри Заленської з п. Суходольським, сольо п. Ніни Сікорської („Айстри" Олеся та „Не співайте мені цієї пісні" Стеценка). Поединок-козачок п. Свідерського з п. Мостенцем закінчив першу частину мистецького вечора, що викликав бурю оплесків. Атракція була тим більша та робила велике враження, що до поединку-козачка виконавці, Свідерський і Мостенець, виступили в козацьких червоних оксамитних контушах. Другу частину програми виповнили знову: сольо п. Ігора Іліча при акомпаніяменті фортепіяну. Козачок п. Мари Заленської з п. Свідерським, козачок-сольо п. Мостенця, сольо п. Сметанюка при акомп. фортепіяну були дальшими точками програми. П. Сметанюк відспівав дві пісні: „Тихенький вечір на землю спадає" та „Ой, не дивуйтесь, що ніч така блакитна". Добре також вийшов козачок-сольо з шаблею п. Свідерського, а бурю оплесків викликав чумацький танок з батогом п. Ільницького, що був перебраний у льняний народний стрій, а на голові мав широкого соломяного бриля. Мистецький вечір закінчився виступом Українського Нац. Хору під дир. В. Божика, що відспівав низку пісень. Публика довго оплескувала та домагалась ще щось почути, але хористи більше не показались. Слухаючи співу цього хору, можна одне сказати: маючи таку пісню і такий У. Н. Хор під орудою В. Божика — „наша пісня, наша слава не вмре, не загине".

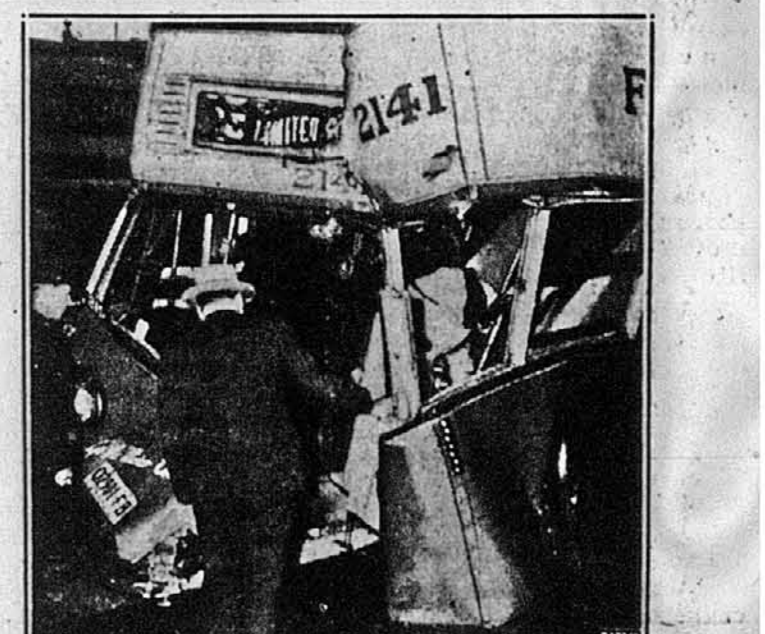
ЗНАЙШЛИ СПОСІБ НА СУБМАРИНИ І ЛІТАКИ

Голова технічної ляборатории в компанії Дженерал Моторс, Чарлс Кетерінґ, заявив, що інжинірам вдалось знайти спосіб, при помочи якого можна буде перехоплювати субмарини і їх нищити. Цей спосіб полягає на тім, що серед ночи можна буде на широкім морі віднайти субмарину. Бо субмарини, щоб могти нападати на кораблі, мусять наперед їх добре знайти. Вони в тій цілі мусять випливати на поверхню. Звичайно вони підсуваються під конвої вночи і довший час пливуть разом з кораблями, аж над ранком готуються до бою. Вони мусять також випливати на верх тому, щоб зачерпнути свіжого повітря і наладувати батерії. В тих хвилинах при помочи новопридуманих інструментів можна їх буде відкрити і знищити.

Кетерінґ далі говорив, що нічні наїзди ворожих літаків вкоротці будуть цілком виелеміновані. Вже тепер в Анґлії уживають певних інструментів, що роблять летунські напади з боку німців дуже неоплатними. Цей інструмент на кілька тисяч стіп точно означає положення ворожого літака. Сам Кетерінґ є старим інжиніром і винахідником з ділянки автомобілв.

ІНТЕРВЮ БЕЗ ЗНАЧІННЯ

ЛОНДОН. — Так глядять у Лондоні на інтервю Джана Кюдаги з Гітлером, яке передала американська преса. Про це інтервю майже не писала британська преса, а тільки деяка подала деякі частини. Це тому, що, як кажеться, в тому інтервю нема нічого цікавого, а тільки те, що сам Гітлер хотів сказати. Кюдаги, бувший американський амбасадор, є зручною людиною і він певно бажав був дізнатись від Гітлера щось інше, як те, що Гітлер сказав. Але, видно, що не міг дістати відповіди от хочби на таке питання, чи Гітлер задумує забрати пристань Дакар.

СМЕРТЬ ВІЗНИКА. — Візник згинув на місці, а 30 пасажирів понесло поважні рани, коли омнібус, що курсує між Пятою Евеню й дільницею Квінс у Ню Йорку, поховзнувся по мокрій від дощу дорозі й вдарився об стовп, котрий розкраяв „бос" немовби ніж.

Підземний Вогонь

Зробимо один приклад з запомогою такого пристрою. На деревляній дощечці стоїть кілочок, загнутий зверху дугою з гачком на кінці. До гачка прироблено ланцюжок і кульку мідну; вона така завбільшки, що ледве-ледве приходить крізь кільце (те, що прироблене до кілочка). Вліворуч від нього стоїть лямпочка. Відсунемо кільце і поставимо лямпу під мідяну кулю. Коли куля зігріється, спробуємо її протягти крізь кільце; але вона вже не пройде. Виходить, що куля, коли зігрілась, побільшала і того кільце по ній тепер мале. Але за кілька хвилин вона знов вихолоне і знову пройде крізь кільце. Значить, гаряча куля стає більшою, а коли вистигне, то знову меншає — стягається.

Ми знаємо вже, що земля колись була розтопленою вогняною кулею. Потім вихолола, але тільки зверха, а під корою її, в середині землі, і досі є вогонь. Після того, як земля обгорнулась холодним, твердим панцирем, серце її потроху вихолоджувалось. Вихолоджуючись, вона меншала, стягалась. А щож робилось тоді з земляною корою? Візьміть яблучко, шкурка його кругом гладенька. Але мине тиждень-два, і яблочко висохне в середині, а шкурка від цього зморщиться, поскладається в безліч складочок. Те саме стається і з земляною корою: коли розжеврена куля в серці землі почне вистигати, кора морщиться, складається складками та провалюється. Коли згадаємо, що вогняна куля в серці землі перше була куди гарячіша, ніж стала потім, значить і поверхня її була більша: бо ми знаємо вже, що гаряча куля більша за холодну. А коли розтоплений осередок землі був більший, то і поверхня земляної кори була тоді більша. Але серце землі помалу все вихолоджувалось, зменшувалось, стягалось; тоді, звичайно, поверхня земляної кори не приходилась вже на зменшений осередок, і кора осідала, надавлюючи сама на себе з боків. Шари її під цією силою поскладались, позгинались, позбірались в складки. Щоб зрозуміти краще, як під натиском якої небудь сили з боків складаються шари земляної кори, зробимо такий приклад. Візьмемо кілька тоненьких шарів воску і покрасимо їх у ріжні коліри. Тоді поскладаємо їх один на один, — нехай це буде у нас шматок земляної кори. Помістимо його в шкляну екриньку, щоб він ліг як раз по дну скриньки, а щоб одна стінка скриньки ходила вільно. Надавимо тепер на стінку з боку, і побачимо, що наша „кора" поскладається складками.

Могутні гірські кряжі в Америці — Кордилєри, височенні гори Европи — Альпи, могутній Кавказ — усе це складки земляної кори. Усі вони зявились так, як ми бачили вище. І всі вони, хоч і здаються нам величезними, а в порівнані з обсягом землі — це тільки ті самі сладочки та зморшки, що ми бачили на яблучку.

Не думайте тільки, що всі ці гірські шари зразу поскладалися, що гірські кряжі позявлялися раптом: зовсім ні. Нішо в природі зразу не робиться, а всі, навіть найбільші відміни робились потиху і непомітно. Потиху, зо дня на день, з хвилини на хвилину охолоджувався вогняний осередок, і так само потиху та непомітно збірались деякі шари земляної кори в складки.

Коли земляне серце вистигло і збігалось, то земляна кора не тільки складалась в складки, вона репалась і давала безліч розколин; шари гірських пород не видержували натиску з боків і здіймались круто вгору. Складались вони нерівно, навскіс, рубом; ламались, провалювались. Усьому цьому була одна причина: серце землі вихолоджувалось, менчало і стягало за собою шари земляної кори; а кора терпіла через це силу усяких перемін. Тоді, репається, то великі частини її, що лежать між двома проваллями, осідають, спускаються, а сусідні здаються через те високими та крутими. Усі великі провалля та глибокі долини на землі залиті водою морів та океанів, усі ці провалля зявились так само, як ми бачили вище.

В Америці, в Европі та в Китаї є гірські кряжі, в яких зовсім нема складок, і назвати їх складками чи зморшками земляної кори не можна. Якже зявились ці гори? Ось уявіть собі великий клин землі, що по йому проходить декілька проваллів, недалеко одно від другого. Ці провалля немов ділять великий клин на кілька менчих. Нехай середня частина стоятиме, а інчі дві осядуть. Минуть роки і середня частина здійматиметься понад усією місцевостю, мов довгий кряж гір. На поміч йому стає нова сила. Наш клин земляної кори, через ті провалля, поділився на три части; коли дві другі осядуть, то неодмінно давитимуть зверху на розтоплене вогняне серце землі. А через це розтоплена середина землі, в свою чергу, давитиме на середній клин уже знизу в гору і таким чином зведе його ще більше понад іншими. Задля того, щоб краще зрозуміти це, візьмім широку скляну трубку, до неї пристроєно ще дві таких; наллємо в них води. Води у всіх трьох трубках однаково. Вставимо в обидві бокові трубки шпиндлі, а в середню на воду покладемо деревяний кружечок. Тоді надавимо наші шпиндлі і побачимо, що кружечок в середній трубочці піднявся. Значить, сила та, з якою ми давили на шпиндлі, передалася воді усієї трубки; а вода знялась і надавила на кружечок знизу. Те саме робиться і там, де земляна кора осідає.

Усі такі гори звуться скидними горами. Вчені гадають, що наші Кримські гори теж такі скидні. Вони простягаються вздовж північного берега Чорного моря, а у море спадають вони сторчовими кручами. Отут і була колись велика розколина, через яку частина землі тут осунулась, і зробилось провалля, яке зразу залила вода Чорного моря. Значить, та частина, що провалилась — тепер під водою, а друга зосталась і стоїть — це і є кряж Кримських гір.

Ви скажете, що все це робилось колись давно, в давні, минулі часи, а тепер нічого такого не діється на світі, — тепер шари земляної кори не складаються, не ламаються, не провалюються. Отже ні. Усе це діється й досі і буде діятися так саме і далі доти, поки вогняне серце землі не охолоне зовсім; доки воно не стане таким твердим, як тепер земляна кора.

Лиш дуже зрідка провалля та складки зявляються раптом, а здебільшого дуже і дуже помалу; часом роками та віками ідуть ці відміни. Можна бачити на прикладах, як осідали та виростали деякі містини землі. Наприклад, у Росії, після завоювання Новгорода, за царів Івана III та Івана IV, багато людей цього города повтікало до Білого моря і оселились там. Села їх тоді стояли на самому березі моря, тепер же з чотири сотні років уже села стоять верстов за 5—6 від моря. Як це сталось? А відповідь на це проста: за чотири сотні літ береги Білого моря непомітно здіймались у гору і непомітно ніби відсували від себе море.

Коло Білого моря є Соловецький манастир. Він був збудований чотири з лишком сотні літ тому монахами Саватієм, Германом та Зосимою. У манастирі тому є літопись, де записували усе, що діялось тоді навкруги. З літописі тої видко, що багато глибоких затоків та пристанів, де колись приставали великі судна — тепер обміліли. На одному з Соловецьких островів була чудова пристань, куди прибували чужоземні судна за царя Івана IV. у 1550. році. Тепер же ця пристань така мілка, що човном на силу по ній пройдеш. Кажуть, що Соловецькі затоки міліють, бо море висихає, але море стоїть, як і стояло, а лиш береги його піднялися та відігнали від себе воду, а звичайно, що затоки від цього міліють.

(Кінець буде).

КАЙЗЕРОВА СТОРОЖА. — Радіова світлина з Дорну, в Голяндії, показує німецького жовніра на сторожі при брамі до палати, в котрій лежить на катафальку бувший німецький цісар Вільгельм Другий. Німецький диктатор вислав на похорон двох представників.

ТАКОЖ „ПРОБЛЄМА"?

ЄРУСАЛИМ. — Війна наближається до Єрусалиму. Вже будують схоронища перед бомбами. Та магомедани журяться тим, як то буде з жінками, що не повинні виходити з гаремів.

НІМЦІ ЗАЙМАЮТЬ ВИЖИДАЮЧЕ СТАНОВИЩЕ

Офіційні кола в Берліні заявили, що покищо про Сирію має говорити французький уряд у Віші. Британський наступ називають „неспровокованим нападом".

ЗАТОНУЛО 5,000 ОСІБ

ЛОНДОН. — З Калькути доносять, що наслідком бурі затонуло в ріці Ґанґесі 5,000 осіб. Матеріяльні шкоди мають бути величезні.

Знаменитий клій до направки збитих порцелянових посудин одержується з рижової муки і води, яку варимо на вільнім огні довгий час, аж повстане густа маса. Кусники порцеляни склієні тим клієм держаться знаменито.

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БИЗНЕСМЕНІВ

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 1. червня 1941. р. помер у Шікаго, Ілл., член від. 379. У. Н. Союзу,

ПЕТРО КУХАР.

Покійний прожив усего лише 54 роки.

Хоходив зо села Юсипичі, повіт Жидачів, Галичина. Був членом від. 379. 23 роки.

Покійний полишив жену та четверо дітей, з тих одну дочку замужну, а дві дочки і одного сина, які живуть разом з мамою Анною.

Похорон відбувся 4. червня з церкви св. О. Николая на цвинтар св. О. Николая.

Нехай земля Вашингтона буде Йому легкою!

А. Боднарчук, секр.

АЛЕКСАНДРІЯ ЗНОВУ ПОТЕРПІЛА

Підчас двох нових налетів на Александрію, британську морську базу в Єгипті, німці завдали бомбардуванням тяжкі втрати цивільному населенню. Згинуло понад 200 осіб. Населення покидає місто, надіючись нових бомбардувань.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ТАРЗАН, ч. 325. Противник Тома.

Малпи взяли тепер малого Тома і запровадили на чисту поляну, на якій він мав дати їм якийсь доказ своєї сили.

Вони створили коло, в середину якого Куаля впровадила Тома. „Мій син, могутний борець, він переможе", заклика-ла вона.

В тій хвилині надійшла інша малпа, ведучи за руку малу малпу, що називалась Юґту.

Та друга малпа у відповідь першій також заявила: „Мій син, могутній борець, він переможе".